VIITORUL MEMORIEI

VIITORUL MEMORIEI

26 IULIE - 30 IULIE, 2017
CHIȘINĂU

„Urmele erau încă acolo. Dar timpul le va şterge încet şi nu va mai rămâne nimic” *– Edgar Hilsenrath*

Un val de extremism de dreapta, xenofobie, naţionalism, rasism şi antisemitism inundă din nou ceea ce credeam că sunt societăţi deschise şi democratice, încolţindu-ne pe noi toţi şi toate, saturând interacţiunile sociale cu frică şi ură faţă de „celălalt” – inamic invizibil şi adesea imaginar, care se schimbă odată cu interesele politice dominante. De generaţii întregi, metodele utilizate pentru a elimina „istorii incomode” din versiunea oficială a istoriei au inclus marginalizarea şi ştergerea totală a urmelor lăsate de populaţii care perturbă mitologia dominantă a constructelor identitare naţionale.

Una dintre cele mai puternice exemplificări ale acestei metode de eliminare se regăseşte în urmările Holocaustului în Europa de Est. În proiectul nostru ne concentrăm atenţia asupra regiunii României şi fostelor Basarabia şi Bucovina: peste 500 000 de evrei şi romi au fost exterminaţi în această zona geografică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cu toate acestea, în locul comemorărilor ca formă de transmitere către generaţiile viitoare şi ca gest de respect pentru memoria persoanelor masacrate, uitarea istorică şi politică îngroapă în continuare urmele impactului uriaş a ceea ce a fost cândva o co-prezenţă culturală înfloritoare. Oraşe întregi, cartiere, cimitire şoptesc despre absenţa locuitorilor din acele vremuri…

Pentru a contracara această tendinţă de ştergere şi îngropare şi pentru a pune în discuţie mecanismele uitării care încă funcţionează în aceste părți, am iniţiat proiectul Viitorul Memoriei – o platformă transnaţională şi interdisciplinară dedicată memoriei Holocaustului, incluzând evenimente şi expoziţii organizate în oraşe unde au avut loc pogromuri sau deportări.

O arhivă centralizată a tuturor materialelor produse în aceste expoziţii şi evenimente, precum şi în proiecte viitoare, va fi organizată sub forma unui website cuprinzător, care va include şi conţinut generat de utilizatori.

Misiunea acestui proiect este de a face cunoscut publicului trecutul ţărilor şi oraşelor implicate reactivând memorii prin intermediul artei contemporane și media, legând trecutul de prezent, documentând mărturiile ultimelor supravieţuitoare şi ultimilor supravieţuitori, personalizând istoria prin istorii orale, creând legături între oameni și deschizând spațiile publice spre dezbatere și înțelegere reciprocă. Proiectul funcționează, de asemenea, ca posibil model pentru dezvoltarea unei conştiinţe mai profunde prin acțiune, iar instituţiile şi organizaţiile partenere locale își asumă responsabilitatea de a lucra cu și despre trecutul orașului lor, opunându-se astfel creșterii naționalismului, antisemitismului și urii etnice, conectându-se în același timp între ele prin preocupări comune.

În romanul „1984” George Orwell scria: „cine deţine controlul asupra trecutului, deţine controlul asupra viitorului”. Ne propunem să deconstruim orice discurs excluziv care încearcă să ne controleze trecutul. Ne propunem să dezvăluim pluralitatea istoriilor care alcătuiesc trecutul, să transmitem aceste experienţe personale generaţiilor viitoare, să învăţăm împreună din ele şi să le folosim pentru a contura un viitor mai bun. Astfel, platforma Viitorul Memoriei devine o luptă împotriva uitării şi un rezervor public de amintiri.

Platforma Viitorul Memoriei a fost lansată în Bucureşti, în luna ianuarie 2017, perioadă care a coincis cu comemorarea pogromului de la Bucureşti din 1941. Expoziţiile următoare au avut loc în Oradea şi Cluj la finalul lunii mai, Iaşi la finalul lunii iunie şi acum Chişinău la final de iulie.

Text de Olga Stefan,
Curator şi iniţiatoare a proiectului

26 IULIE - ZPAȚIU, STRADA ALEXEI ŞCIUSEV 103, ORA 19:00 VERNISAJ

Ora 19:30 Discuție - „Lagărele din Transnistria” - cu Benno Friedel și Dr. Eugen Brik

Expoziția **„Amintiri din copilărie”** include 15 desene și acuarele de Benno Friedel - care evocă viața, moartea și disperarea din lagărele din Transnistria unde artistul a trăit timp de 3 ani de zile, video-ul „Fragments of a Life”, filmul „Iluziile Mele”, o arhivă de texte, cărți și alte documente scrise de supraviețuitori și descendenții lor sau texte care nu au mai fost circulate anterior.

„Amintiri din copilarie” (1979-1982) - un titlu care face trimitere la lucrarea lui Ion Creangă, dar care se află la opusul imaginii idilice din copilăria acestuia; o altă copilarie e prezentată de Benno Friedel - cea de lagăr, unde evreii și romii mureau cu sutele de mii de foame, de frig, de epidemii și în urma execuțiilor în masă, unde supraviețuirea precară era o luptă cotidiană, și unde copilăria de fapt a încetat, dând o nuanță ironică și amară titlului. Amintiri fragmentare de durere și suferință sunt surprinse ca niște impresii rămase vii, dar neconectate într-o narațiune lineară. Figuri chinuite, și totuși abstracte, redau experiența deportaților, condițiile inimaginabile în care majoritatea au murit ... și totodată redau viața care cumva a răzbătut pentru cei mai norocoși.

Video **„Fragmente dintr-o viaţă”**, 2016 – română, subtitrare engleză

Combină discuţii familiale intime dintre Olga Ştefan şi bunica sa, Sorana Ursu (care are acum 92 de ani), cu materiale video, fotografii şi alte imagini din trecut sau din prezent, realizând un amestec de amintiri şi impresii care ilustrează şi contrazic deopotrivă faptele istorice.
Cu ajutorul mărturiilor personale ale Soranei Ursu, al carei tată a fost ucis în pogromul de la Iaşi, şi ale altor membri ai familiei, ce locuiesc acum în Israel şi în Statele Unite, fragmentele biografice sunt adunate într-o încercare disperată de a construi o naraţiune coerentă a vieţii, recunoscând prezentarea unei imagini incomplete a realităţii, maleabilitatea

Benno Friedel, Amintiri din copilărie

memoriei şi tragedia uitării, un element inerent al supravieţuirii. Povestea urmăreşte viaţa Soranei Ursu în anii războiului, evoluţia sa către comunism şi în cele din urmă deziluzia sa, în timp ce explorează probleme legate de identitate, migraţie, dez-locuire şi apartenenţă.

Concept și producție Olga Stefan
Imagine film și fotografie Miklós Klaus Rózsa
Montaj Gabi Basalaci

Filmul **„Iluziile Mele”**, 2017 – română

Poveştile personale ale rezidenţilor căminului Moses Rosen ne poartă prin zonele şi spaţiile din cartierul evreiesc al Bucureştiului, prin locurile unde au avut loc episoadele de violenţă antisemită în timpul pogromului din 1941, pe la casele unde au trăit povestitorii/toarele filmului şi la clădiri importante pentru viaţa comunităţii evreieşti. Aflăm despre condiţiile în care trăiau evreii din Bucureşti în timpul războiului, despre impactul legilor rasiale asupra situaţiei şi vieţii lor de zi cu zi, și identitatea evreiască de după război.

Concept Olga Stefan în colaborare cu Vârsta4 şi Ileana Gabriela Szasz
Montaj Ileana Gabriela Szasz
Imagine Romulus Balasz și Miklos Klaus Rozsa
Interviuri David Schwartz şi Olga Stefan

Benno Friedel (n.1936, Cernăuți, Ucraina) este scenograf, designer de costume și lumini de teatru. Deține o diplomă de Master în istoria artei, literatură şi scenografie de la Academia de Arte Plastice din București-România. A fost şef-scenograf și art designer la Televiziunea

israeliana educațională între anii 1974-2001, și a fost profesor de arte plastice și vizuale fiind lector la Open University din Tel Aviv, Colegiul Negev şi Colegiu de Management și Administraţie. A proiectat decoruri pentru multe companii de teatru şi producţii teatrale în Israel și România. Benno Friedl este un supraviețuitor al Holocaustului - avea 6 ani când a fost deportat într-un lagăr de muncă forţată în Transnistria. Picturile sale sunt expuse la Muzeul Holocaustului Yad Vashem din Ierusalim.

Dr. Eugen Brik este director la Institutul Judaic din Chișinău și a scris mai mult de 100 articole despre istoria evreilor din Basarabia, doua monografii: Evreii din sudul Basarabiei și Istoria Evreilor din Moldova și Manualul Holocaust: Holocastul Evreimii Europene.

Film **„Daniel Spoerri: Copilul sălbatic al Iaşului”,** 2016 - engleză și franceză cu subtitrare în engleză

Filmul îl înfăţisează pe artist încercând să-și amintească călătoria sa din 2010 în România în căutarea urmelor tatălui său și dezamăgirea față de țara pe care a găsit-o. Daniel discută de asemenea chestiuni existențiale precum viața și moartea, apartenența și lipsa unui „acasă”, precum și despre rolul jucat de artă atunci când nimic nu are sens sau în faţa neantului.

Concept şi interviu Olga Stefan
Imagine Adi Bulboacă

Benno Friedl, Amintiri din copilărie

Still din documentarul „Iluziile Mele”, 2017

Still din conversație pe skype cu Sorana Ursu, Fragments of a Life, 2016

Benno Friedel, Amintiri din copilărie

Still din Daniel Spoerri: Copilul sălbatic al Iaşului, 2016

27 IULIE - ZPAȚIU, STRADA ALEXEI ŞCIUSEV 103, ORA 19:00, PROIECȚIE DE FILM URMATĂ DE DISCUȚIE CU BENNO FRIEDEL, NICOLAI RADITA (DIRECTOR AL CENTRULUI NAȚIONAL AL ROMILOR DIN MOLDOVA) ȘI DR. ION DUMINICA (ȘEFUL SECȚIEI "MINORITĂȚI ETNICE", CENTRUL DE ETNOLOGIE, INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL AL ACADEMIEI DE STIINȚE A MOLDOVEI)

Transnistria: The Hell, de Zoltan Terner (Israel, 1996), 41 min, documentar, cu subtitrare în română şi engleză

ÎN PREMIERĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Autorii Aharon Appelfeld, Shmuel Ben-Tzion şi Sonia Palti, artistul Benno Friedel şi alţi supravieţuitori descriu soarta evreilor români deportaţi în Transnistria (zonă din Ucraina ce se învecinează cu România) în perioada 1941-1944. Spre deosebire de Auschwitz, evreii din Transnistria au fost ucişi prin înfometare, execuţii, boli, condiţiile de viaţă sub-umane şi alte metode similare.

Prigoana din Basarabia, de Sergiu Ene (Moldova, 2012), 56min, documentar, în limba română, în colaborare cu Centrul Național al Romilor din Moldova

Un film documentar care redă soarta romilor din Basarabia în perioada Holocaustului. Au fost exilați în lagărele și ghetourile din Transnistria în vara anului 1942 atât evrei, cât și romi. Din cei trei mii de romi, doar jumătate s-au întors acasă. Filmul prezintă imagini din acele locuri ale deportării, care acum se află în administrația ucraineană. Regizorii au mers pe urmele deportaților, în satul Ivanovka din regiunea Odessa, unde au intervievat-o pe Nadejda Mahneak, o femeie de 84 de ani. Celelalte mărturii orale ale romilor au fost descoperite în orașele Soroca, Hâncești, Strășeni, etc.

Still, The Hell, Zoltan Terner, Israel, 1996

Still, The Hell, Zoltan Terner, Israel, 1996

Still din Prigoana din Basarabia, de Sergiu Ene (Moldova, 2012)

Still din documentarul Das Kind, de Yonathan Levy (Franța, 2010)

Still din documentarul Mamăliga Blues, de Cassio Tolpolar, (Brazilia, 2014)

28 IULIE - ZPAȚIU, STRADA ALEXEI ŞCIUSEV 103, ORA 19:00 - PROIECȚIE DE FILME

Das Kind, de Yonathan Levy (Franța, 2010), 93 min, documentar, în română, franceză, germană, cu subtitrare în română

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA ÎN FORMA SA COMPLETĂ ȘI ORIGINALĂ

Irma Miko are 95 de ani, s-a născut în România, în anul 1914. Evreică, comunistă și activistă politic de la vârsta de 14 ani, Irma s-a alăturat rezistenţei franceze în Paris în 1941. Misiunea ei neîncheiată de periculoasă a fost să aducă soldaţi germani de ocupaţie în rezistenţă. O poveste despre o lume în fugă şi un portret al unei femei extraordinare şi curajoase. Filmul a câştigat premiul pentru Cel Mai Bun Film la Festivalul European de Film Independent, Paris.

LOCAȚIE: APARTAMENTUL DESCHIS (PIAȚA BUCUREȘTI 68) LA ORA 21:30

Mamăliga Blues, de Cassio Tolpolar, (Brazilia, 2014), 56 min, documentar, în limba engleză

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA SI REPUBLICA MOLDOVA

În 1931, Abram Tolpolar şi soţia lui, Rachel, au emigrat din Basarabia în sudul Braziliei. Şaptezeci şi şapte de ani mai târziu, copilul lor, Mauro Tolpolar, a făcut călătoria înapoi. Însoţit de cei doi copii ai săi, care nu au avut şansa să-şi întâlnească bunicii paterni, Mauro a vizitat locul de naştere al părinţilor săi şi, de asemenea, a găsit răspunsuri despre un trecut necunoscut. Având doar o fotografie rămasă, familia Tolpolar au trecut cu maşina prin sate vechi, au intrat în tufişuriile cimitirelor abandonate şi au întâlnit localnici, în căutarea a ceea ce s-a întâmplat cu rudele lor, care au dispărut în timpul Holocaustului.

29 IULIE - PERFORMANCE VIITORUL MEMORIEI - ORA 11:00, TUR GHIDAT AL ORAȘULUI ȘI AL GHETTOULUI DIN CHIȘINĂU CU MARIA AXENTI, ARTISTĂ ȘI CERCETĂTOARE A ISTORIEI RELAȚIILOR INTERETNICE ÎN CHIȘINĂU

ZPAȚIU, STRADA ALEXEI ŞCIUSEV 103 ORA 18:00 – PROIECȚIE DE FILME

Still, Natan de Paul Duane/David Cairns, Anglia, 2013

Natan, de Paul Duane/David Cairns (Marea Britanie, 2013), 66 min, documentar, în engleză

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA SI REPUBLICA MOLDOVA

Bernard Natan, originar din Iaşi, ar putea fi descris ca unul dintre părinţii cinematografiei franceze. Cum a ajuns să fie uitat complet, mai ales în Franţa? Cum se face că atât de puţină atenţie a fost acordată carierei acestui pionier şi interpret al începuturilor porno gay şi BDSM? De ce a fost numele de Bernard Natan şters din istoria cinematografiei, în ciuda faptului că el a dominat industria de film francez pentru mare parte din anii ‘20 şi ‘30? David Cairnes şi Paul Duane au excavat o poveste extraordinară, care îşi propune să rescrie istoria cinematografiei europene.

Apartamentul deschis (piața București 68) la ora 21:30

Jeno Janovics, Un Pathe Maghiar, de Bálint Zágoni (România/Ungaria, 2011), 62 min, documentar, în maghiară cu subtitrări în română

Un documentar despre Jenő Janovics, unul dintre cei mai cunoscuţi cineaşti maghiari de la începutul secolului XX. În anul 1913 şi-a deschis propriul studio de film şi, fiind unul dintre primii în domeniu care au adus pe ecran opere literare, a devenit în scurt timp faimos, bogat şi unul dintre cei mai invidiaţi cetăţeni ai oraşului Cluj. După primul război mondial, grație averii și influenţei sale, investește sume imense pentru salvarea companiei sale cinematografice – investiții uriaşe pentru acea vreme și pentru zilele noastre.

Still din documentarul Jeno Janovics, Un Pathe Maghiar, de Bálint Zágoni (România/Ungaria, 2011)

Still, Inimi Cicatrizate, Radu Jude, Romania, 2016

30 IULIE - ZPAȚIU, STRADA ALEXEI ŞCIUSEV 103, ORA 15:00 - PROIECȚIE DE FILME

Inimi Cicatrizate, de Radu Jude (România, 2016), 141min, dramă, în limba română

Inimi cicatrizate este o adaptare liberă a textelor literare autobiografice ale scriitorului român Max Blecher și în special a romanului omonim. Regizorul spune despre proiectul său care tratează tema condiției umane: „Sper că acest film va oferi descrierea amănunțită a unei experiențe umane limită, la care să ne raportăm cu duioșie, cu teamă și cu respect”.

THE FUTURE OF MEMORY

Echipa Viitorul Memoriei:

Curator și inițiatoare:
Olga Ștefan

Organizator:
Asociația Quantic

Echipa de implementare:
Ioana Florea și Katia Pascariu

Echipa din Chișinău:
Oberliht și Zpațiu, Vladimir Us, Vitalie Sprînceană, Kedem, Michael Finkel, Stella Harmelina, Moldox Film Festival, Max Cârlan

Design:
Andrei Timofte

Parteneri:

Oberliht, Zpatiu, Apartamentul Deschis, Teatrul Spălătoria, Centrul Național al Romilor din Moldova, Festival de Film Moldox, Kedem, Asociaţia Tikvah, Macaz, Cinemateca Română, Căminul Moses Rosen, CSIER, Teatrul Evreiesc de Stat, Fundaţia Tranzit, Asociația Culturală MOSKVA, Asociația Culturală ARS NOBILIS, Asociaţia Centrul Multimedia Studio Act, Departamentul de Arte Vizuale al Facultății de Arte/Universitatea din Oradea, Fundația Hedda Sterne, Institutul Goethe Bucureşti şi Centrul Goethe Cluj

Proiect co-finanţat de Administrația Fondului Cultural Național

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziţia Administraţiei Fondului Cultural Naţional. AFCN nu este responsabilă de conţinutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitea beneficiarului finanţării.

Program expoziție: joi-sâmbătă între orele 15:00-19:00
duminică între orele 12:00 - 17:00

Cele trei filme din expoziție sunt disponibile ca instrumente pedagogice pentru profesori şi persoane interesate să organizeze proiecţii educaţionale, pentru conştientizarea publicului despre trecutul ţării şi oraşului, prin istorii personale ale supravieţuitorilor. Vă invităm să ne contactaţi în acest sens!

Intrare liberă la toate evenimentele!

www.thefutureofmemory.ro

Contact:
thefutureofmemory@gmail.com

Itinerant Projects

PROIECT CO-FINANȚAT DE: